पाठ्यक्रमअनुरूपताका आधारमा कक्षा पाँचको हमर मैथिली पोथीको अध्ययन

जुली कुमारी ठाकुर
परीक्षा क्रमाङ्क : २८०६१५
त्रि.वि. दर्ता नं.: ९-२-५८९-२४०-२००८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टर, नेपा.शि. (५४४) पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७३/2016

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

पाठ्यक्रमअनुरूपताका आधारमा कक्षा पाँचको हमर मैथिली पोथीको अध्ययन

जुली कुमारी ठाकुर
परीक्षा क्रमाङ्क : २८०६१५
त्रि.वि. दर्ता नं.: ९-२-५८९-२४०-२००८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टर, नेपा.शि. (५४४) पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७३/2016

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा. शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको प्रस्तुत 'पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा पाँचको **हमर मैथिली पोथीको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी जुली कुमारी ठाकुरले मेरो निर्देशनमा रही तयार पार्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....
प्रा. डा. राजेन्द्रपसाद पौडेल
शोध निर्देशक
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि. कीर्तिपुर

मितिः २०७३/१०/२१

Date: 03 Feb. 2017

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेष्टरको नेपा. शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ तयार गरिएको प्रस्तुत 'पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा पाँचको '**हमर मैथिली पोथी**को अध्ययन' शीर्षकको शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षामा स्नातकोत्तर उपाधिका निम्ति उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

	नाम		**हस्ताक्षर**
१.	प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई	(विभागीय प्रमुख)	....
२.	प्रा.डा. रामचन्द्र लम्साल	(शोध विशेषज्ञ)	....
३.	प्रा. डा. राजेन्द्रप्रसाद पौडेल	(शोध निर्देशक)	....

मितिः २०७३/११/२४

Date: 08 March 2017

प्रतिबद्धता पत्र

यस शोध प्रतिवेदनभित्रका सामग्रीहरू कहीँ कतैबाट साभार गरिएको छैन । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

....

जुली कुमारी ठाकुर

मितिः २०७३/१०/२१

Date: 03 Feb. 2017

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यायालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको हो । शोधपत्रको शीर्षक चयन, सामग्री निर्माण, तथ्याङ्क सङ्कलन विश्लेषण तथा परिमार्जन गरी अन्तिम रूप दिनका निम्ति आफ्नो व्यस्तताका बाबजुद पनि समय दिनु हुने शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरू प्रा. डा. राजेन्द्रप्रसाद पौडेलप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । उहाँको प्रेरणा, सहयोग र हौसलाको कारण यो अध्ययन कार्य सार्थक भएकाले यसको प्रथम श्रेय उहाँलाई नै दिदै हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

यस शोधपत्रलाई एउटा पूर्ण तथा स्वस्थ आकार दिनका लागि मेरा आदरणीय गुरुवर्ग, आफन्त तथा साथीहरूबाट प्राप्त भएको सल्लाह तथा सुझावहरूले महत्त्वपूर्ण उर्जाको काम गरेको छ । यस शोधपत्रका लागि समयमा नै मेरो शोध प्रस्ताव स्वीकार गरी अध्ययन कार्य थालनी गर्न सहयोग पुऱ्याउने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई लगायत समस्त नेपाली भाषा शिक्षा विभागप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । मेरो अध्ययनलाई यहाँसम्म पुऱ्याउन सदैव प्रेम, स्नेह र आशीर्वाद दिएर पूर्ण सहयोग गर्नु हुने मेरो श्रीमान् अरुण चौधरीप्रति आजीवन ऋणी छु ।

शोध कार्यका लागि विभिन्न समयमा सल्लाह र सुझाव दिई सहयोग गर्नु हुने र अध्ययनसँग सम्बन्धित शोध प्रतिवेदनहरू उपलब्ध गराई दिने त्रि.वि., सि. आर सि., पुस्तकालयका साथै यस शोधपत्रलाई छिटो छरितो तथा शुद्ध रूपमा टङ्कन गरी सहयोग गर्ने विपिन दाहाललाई र रमिता महर्जनलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति नेपाली भाषा शिक्षा विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

जुली कुमारी ठाकुर

मिति: २०७३/१०/२१

शोधसार

शोधशीर्षक	:	पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा पाँचको 'हमर मैथिली पोथी' को अध्ययन
शोधकर्ता	:	जुली कुमारी ठाकुर
शोधनिर्देशक	:	प्रा. डा. राजेन्द्रप्रसाद पौडेल
विभाग क्याम्पस	:	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग कीर्तिपुर
शैक्षिक वर्ष	:	२०७२ /७३
पृष्ठ संख्या	:	१४+५९

शोधका उद्देश्यहरू

क. पाठ्यक्रमअनुरूपताका आधारमा **हमर मैथिली पोथी** को अध्ययन गर्नु,

ख. भाषिक सिपका आधारमा **हमर मैथिली पोथी** को विश्लेषण गर्नु,

ग. अभ्यास खण्डको स्वरूप र प्रयोगको स्थिति पहिल्याउनु ।

शोधविधि

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत चौथो सेमेष्टर नेपा. शि. ५४४ पाठ्याशंको प्रयोजन पूर्तिका लागि तयार पारिएको हो ।

प्रस्तुत अध्ययन जम्मा आठ अध्यायमा संरचित रहेको छ । पुस्तकालीय अध्ययन कार्यबाट प्राथमिक तथा द्वितीयक स्रोतबाट सामग्री सङ्कलन गरी ती सामग्रीहरूलाई अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ भने उक्त अध्ययनबाट निष्कर्ष र सुझाव समेत प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रको अध्याय एकमा पृष्ठभूमि, समस्या कथन, अध्ययनको सान्दर्भिकता, अध्ययनको उद्देश्य र अध्ययनको सीमाहरू जस्ता शीर्षकहरू प्रस्तुत गरिएको छ ।

त्यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्रको अध्याय दुईमा पूर्वकार्यको अवलोकन तथा पूर्व अध्ययनको महत्त्वको चर्चा गरिएको छ ।

त्यस्तै अध्याय तिनमा सैद्धान्तिक अवधारणा शीर्षक अन्तर्गत पाठ्यक्रमको परिचय, भाषा पाठ्यक्रमको परिचय, भाषा पाठ्यक्रमको तत्वहरूमा उद्देश्य, पाठ्यवस्तु, शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप, मूल्याङ्कन तथा भाषापाठ्यपुस्तकको आन्तरिक तथा वाह्य विशेषताको सैद्धान्तिक पक्ष प्रस्तुत गरिएको छ ।

अध्याय चारमा अध्ययन विधि र प्रक्रियाका बारेमा अध्ययन गरिएको छ । तथ्याङ्क सङ्कलनको क्रममा प्रयोग गरिएको प्राथमिक तथा द्वितीयक स्रोतको बारेमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रको अध्याय पाँचमा कक्षा पाँचको **हमर मैथिली पोथी**को पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा अध्ययन गरिएको छ । पाठ्यक्रम अनुरूप उक्त पाठ्यपुस्तकका पाठहरू छ वा छैनन् भन्ने कुराहरू राखिएको छ । यसैगरी अध्याय छमा भाषिक सिपका आधारमा **हमर मैथिली पोथी** को अध्ययन गरिएको छ । भाषाका चारवटा सिप सुनाइ, बोलाइ, पढाइ, लेखाइ जस्ता भाषिक सिपहरूको विकास गर्न पाठ्यपुस्तक उपयोगी छ वा छैन भन्ने कुराको चर्चा यस अध्यायमा गरिएको छ ।

यसरी अध्याय सातमा अभ्यास खण्डको स्वरूप र प्रयोग स्थितिको अध्ययन गरिएको छ । उक्त पाठ्यपुस्तकका अभ्यास खण्डहरू पाठ्यक्रमका उद्देश्यलाई समेट्न सकेको छ कि छैन तथा दिइएका अभ्यासहरू भाषाका चारै सिप विकासमा सहयोग गर्न सक्ने छन् वा छैनन् भन्ने कुराको विश्लेषण गरिएको छ । यस्तै अध्याय आठमा सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता शीर्षक राखी अध्ययन गरिएको छ । यस अध्ययनबाट मुख्य रूपमा निम्नलिखित निष्कर्ष निकालिएको छः

१. कक्षा पाँचको **हमर मैथिली पोथी** पाठ्यक्रमको उद्देश्य अनुरूप रहेको पाइयो ।

२. भाषाका चार सिपहरू मध्ये लेखाइ सिपलाई बढी महत्व दिइएको पाइयो ।

३. कक्षा पाँचको **हमर मैथिली पोथी**मा राखिएका विधाहरू पाठ्यक्रम अनुरूप रहेका तर पाठहरूको रखाईक्रम नमिलेको पाइयो ।

४. मैथिली पोथीका अभ्यासहरू प्रशस्त रहेको छ ।

५. उखानटुक्काको प्रयोग अत्यन्त न्यून रहेको पाइयो ।

६. मैथिली पोथीमा राखिएको पाठहरू आकृति प्रकृतिका दृष्टिले हेर्दा स्तर, तह र उमेर सुहाउँदा व्यवहारिक र रमाइलाका दृष्टिले उपयुक्त पाइयो ।

विषयसूची

पेज नं.

अध्याय एक
परिचय

१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्या कथन	२
१.३	उद्देश्य	३
१.४	अध्ययनको सान्दर्भिकता र उपायदेयता	३
१.५	अध्ययनको परिसीमा	४
१.६	अध्ययनको रूपरेखा	५

अध्याय दुई
पूर्वकार्यको पुनरावलोकन

२.१	परिचय	६
२.२	पूर्वकार्यको समीक्षा	६

अध्याय तीन
सैद्धान्तिक अवधारणा

३.१	पाठ्यक्रमको परिचय	११
३.२	भाषापाठ्यक्रमको परिचय	१२
३.३.	भाषापाठ्यक्रमका तत्वहरू	१३
	३.३.१ उद्देश्य	१३
	३.३.२ पाठ्यवस्तु/विषयवस्तु	१४
	३.३.३ शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप	१५
	३.३.४ मूल्याङ्कन	१५
३.४	पाठ्यपुस्तको आन्तरिक विशेषताहरू	१६
	३.४.१ पाठ्यवस्तु	१६
	३.४.२ शब्दभण्डार	१७
	३.४.३ भाषा	१७
	३.४.४ अभ्यास	१८

३.४.५ चित्र १९
३.५ भाषा पाठ्यपुस्तकको वाह्य विशेषताहरू १९
३.५.१ बनोट १९
३.५.२ अक्षरको आकार र ठाउँ छोडाइ २०
३.५.३ छपाइ र बँधाइ २०
३.५.४ कागजको स्तर २०
३.५.५ मूल्य २१
३.५.६ सुलभता २१
३.५.७ विषयसूची २१
३.६ भाषापाठ्यक्रम र भाषापाठ्यपुस्तको सम्बन्ध २१
अध्याय चार
अध्ययन विधि र प्रक्रिया
४.१ अध्ययन विधि २३
४.२ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया २३
४.२.१ तथ्याङ्क सङ्कलनका स्रोतहरू २४
४.२.१.१ प्राथमिक स्रोत २४
४.२.१.२ द्वितीय स्रोत २४
४.३ विश्लेषण प्रक्रिया २४
अध्याय पाँच
पाठ्यक्रम अनुरूपताका दृष्टिले कक्षा पाँचको हमर मैथिली पोथी पाठ्यपुस्तकको अध्ययन
५.१ भाषापाठ्यक्रमको उद्देश्य र **हमर मैथिली पोथी** २६
५.२ विधाको क्षेत्र, क्रम र पाठ्यपुस्तक २८
५.३ शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया र **हमर मैथिली पोथी** २९
५.४ मूल्याङ्कन, अङ्कभार र समयभार तथा **हमर मैथिली पोथी** ३०
५.५ पाठको आकृति, प्रकृति र **हमर मैथिली पोथी** ३२
५.६ वैचारिक पक्ष र पाठ्यपुस्तक ३३

अध्याय छ

भाषिक सिपका आधारमा हमर मैथिली पोथीको अध्ययन

६.१ सुनाइ र बोलाइ सिप विकासका दृष्टिले **हमर मैथिली पोथी** ३४

६.२ पढाइ सिप विकासका दृष्टिले **हमर मैथिली पोथी** ३६

६.३ लेखाइ सिप विकासका दृष्टिले **हमर मैथिली पोथी** ३७

अध्याय सात

अभ्यास खण्डको स्वरूप र प्रयोग स्थितिको अध्ययन

७.१ परिचय ४२

७.२ अभ्यास खण्डको स्वरूप ४४

अध्याय आठ

सारांश निष्कर्ष, सुझाव र उपयोगिता

८.१ सारांश ५२

८.२ निष्कर्ष ५४

८.३ सुझावहरू ५७

८.४ उपयोगिता ५८

८.५ भावी अध्ययनका लागि सम्भाव्य शीर्षक ५९

सन्दर्भसूची

व्यक्तिगत विवरण